

Křesťanský kazatel, rabínská literatura a Korán

Karel Barth se údajně jednou vyjádřil, že křesťan má číst Bibli a noviny. Noviny se však mají interpretovat z Bible. Noviny v Barthově době zásadně ovlivňovaly veřejné mínění. Jenže dnešní noviny se často zabírají především líbivými tématy a pojmají je bulvárně. Čtení Bible, která jde do hloubky, a novin, které kloužou po povrchu, je pak těžké skloubit. V Barthově době se navíc zdálo, že všechna náboženství – s výjimkou křesťanství – jsou na pokraji zániku. Dnes však zažívají mohutný comeback. A tak se křesťané dnes mnohem více než v Barthových dobách potkávají s muslimy a vnímají intenzivněji i Židy. Pro pochopení Bible v kontextu dnešního světa je tedy třeba kromě novin číst i Korán a rabínskou literaturu (Talmud a Midraše, výklady Písma). Navíc mají jak Korán, tak i rabínská literatura s Bibli mnoho společného – tvoří, každé v jednom z „náboženství knihy“, zakládající texty, které mají pro víru prvořadou důležitost. Rabínská literatura je v židovství chápána jako Ústní Tóra, doplňující Tóru písemnou a tvořící obdobu Nového zákona. Korán má pro muslimy stejnou „funkci“ jako Kristus pro křesťany – je pro ně přímým Božím zjevením. Křesťané však při četbě Koránu i rabínské literatury nesmí pustit ze zřetele, že každá náboženská tradice má na své svaté spisy a na jejich výklad přednostní právo, protože jen ona podle nich také naplno žije. Jen pro věřící toho náboženství, pro něhož jsou náboženské spisy svaté, mu jsou základním pramenem, pro ty ostatní tvoří maximálně – byť inspirativní a podnětný - doplněk vlastních svatých spisů, který jim může pomáhat k jejich hlubšímu pochopení. V čem tedy může být Korán a rabínská literatura inspirací pro křesťany?

Společná témata

Rabínská literatura je těsně spjatá s Hebrejskou Bibli, která tvoří i pro křesťany převážnou většinu jejich Bible (asi 80 % rozsahu). Dílem Hebrejskou Bibli vykládá, dílem pomocí ní dokládá svou vlastní halachickou diskusi. V tom tvoří určitou obdobu ke křesťanské patristické literatuře, ale i ke spisům dalších náboženských myslitelů v katolické, evangelické i ostatních křesťanských tradicích. Židovská tradice je ale na té křesťanské skoro úplně nezávislá (o stopových dokladech polemiky s křesťanstvím v rabínské literatuře si mohli čtenáři přečíst v minulém čísle Revue SKŽ). Právě ta nezávislost a vlastní vykladačské přístupy ke stejným textům mohou být pro křesťany velmi inspirující a ukazovat jim, jak zásadně jinak – a přece také dobře – se dá biblický text chápat.

Naopak Korán po svém zpracovává některá témata z celé křesťanské Bible i některé nejstarší části rabínské literatury (muslimové mají na vznik Koránu jiný názor). Bible s Koránem tak mají společné mnohé postavy i mnohá témata – v Koránu se dočteme ledacos zajímavého o stvoření světa, Mojžíšovi, Ježíšovi i Panně Marii, jejíž panenské početí Korán také uznává. Korán nám tedy dokládá, jakou další cestou se biblické texty úspěšně vydaly.

Odlíšnosti

Pro dobré pochopení textu je důležité uvědomit si jeho žánr a kontext, v náboženském čtení také výklady představitelů toho náboženství, jemuž text patří. Korán i rabínská literatura mají největší platnost v originále, v němž byly sepsány – v arabštině, hebrejštině a aramejštině. Překlady těchto textů jsou již také určitými výklady, které se zákonitě musí poněkud vzdálit od původního smyslu textu. To ostatně platí i pro křesťanskou Bibli.

Korán svým rozsahem představuje přibližně rozsah Nového zákona, rabínská literatura naopak svými tlustospisy představuje celou knihovnu.

Korán je psán v pozoruhodném, v podstatě nepřekonatelném jazyce, pulzující mezi prózou a poezií. Stává se tak normou vysoké arabštiny. Hebrejská Bible spolu s rabínskou literaturou v zásadní míře umožnily zázrak vzkříšení hebrejštiny jako živého jazyka přibližně před sto lety. V křesťanské Bibli tuto jazykově kulturotvornou funkci převzaly překlady – do latiny (Vulgáta), v evangelické tradici i do národních jazyků (kralický, německý Lutherův a anglický překlad krále Jakuba).

Jak je možné používat rabínskou literaturu a Korán pro výklad křesťanské Bible?

V češtině máme dostupné již poměrně velké množství překladové i nově vzniklé literatury o židovství i islámu. Pro naše téma jsou důležité texty, buď přímo překládající náboženské texty judaismu a islámu, nebo je užívající a komentující. Pramenných překladů není tak mnoho – do češtiny máme přeložen Korán, některé části Mišny (traktát Pirkej Avot v Noskově překladu), a poté rozličné vybrané kusy rabínské literatury v různých sbírkách. Celý Talmud byl přeložen jen do několika jazyků (moderní hebrejštiny, angličtiny, němčiny, francouzšiny). V hebrejštině a angličtině je také dostupný po internetu. V češtině máme z obou talmudů (Babylónského a Jeruzalémského) i midrašů přeložené jen části, publikované např. v knihách Abrahama Cohena (Talmud pro každého), Jiřího Langeru (Talmud – ukázky a dějiny), Petra Slámy (Tanu rabanan), v převyprávěné podobě, soustředěné na jednotlivé postavy, také Elieho Wiesela (Talmud – portréty a legendy). Obsáhlý úvod do rabínské literatury najdeme v knize Güntera Stembergera Talmud a midraš, stejně jako ve zmíněné Slámově čítance.

(Revue SKŽ 2016?)